

Pradžia > ... > Šeimos Teisė Ir Paveldėjimas > Paveldėjimas > Paveldėjimo Apribojimai. Specialios Taisyklės. France

Paveldėjimo apribojimai. Specialios taisyklės.

Turinį pateikė

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

 Prancūzija

1 Ar pagal šios valstybės narės teisę specialiomis normomis dėl ekonominių, šeimos ar socialinių priežasčių yra nustatomi apribojimai, susiję su šioje valstybėje narėje esančio kilnojamojo turto, tam tikrų įmonių ar kitų specialių rūšių turto paveldėjimu arba turintys jam įtakos?

Prancūzijoje taikomos specialios taisyklės, kuriomis nukrypstama nuo bendrosios paveldėjimo teisės tiek paveldėjimo tvarkos (pranc. *dévolution successorale*) (1), tiek turto padalijimo (pranc. *partage successoral*) (2) atžvilgiu.

1. Specialios paveldėjimo tvarkos taisyklės

Paveldėjimo tvarka yra mechanizmas, kuriuo skiriami asmenys, paveldėsiantys mirusiojo palikimą.

Prancūzijos teisės aktuose ir teismų praktikoje nustatytos specialios paveldėjimo tvarkos taisyklės siekiant atsižvelgti į specifinį tam tikro turto pobūdį. Šios taisyklės taikomos toliau nurodytam turtui.

Šeimos paveldas

Teismų praktikoje nustatytos specialios su šeimos paveldu susijusios taisyklės (pranc. *souvenirs de famille*).

Šeimos paveldas yra šeimos objektai, kurių vertė iš esmės yra asmeninė ir subjektyvi, pavyzdžiui, laiškai šeimai, portretai, baldai su šeimos herbu ir pan. Šis turtas „liudija šeimos istoriją“, todėl yra „emocinis, o ne finansinis palikimas, kurio prasmė šeimai reikalauja, kad jo perdavimui taikomos taisyklės būtų sutvarkytos konkrečiu būdu – visų pirma, kad jis nebūtų išskaidytas taip, jog netektų šeimyninio pobūdžio, kuris jo vertei yra esminis“.

(Grimaldi, M., *Droit patrimonial de la famille*, Dalloz Action, 7-oji laida 2021/2022, Nr. 235.221).

Remiantis teismų praktika (visų pirma žr. [1-ajam Civilinių bylų skyriui 1978 m. vasario 21 d. pateiktą apeliacinį skundą Nr. 76-10.561, paskelbtą Biuletenyje](#)), Civiliniame kodekse (pranc. *Code Civil*) nustatytos paveldėjimo ir padalijimo tvarkos taisyklės šiam turtui netaikomos. Todėl, jei nėra geresnio šeimos narių susitarimo arba testamentinio disponavimo (pranc. *disposition testamentaire*), kuriuo būtų nurodyta priešingai, šis turtas gali būti patikėtas kaip užstatas šeimos nariui, kuris, teismų nuomone, yra tinkamiausias jam saugoti. Todėl užuot perdavus šeimos paveldą konkrečiam šeimos nariui šis paveldas patikimas tam šeimos nariui, kuris turi jį saugoti, kad kiti našiai galėtų juo disponuoti.

Kapinių sklypai

Kapinių sklypas yra vieta kapinėse (laidojimo rūšys arba kapas). Kapinių sklypai turi ypač svarbią šeiminei paskirtį, kuri, remiantis Prancūzijos teismų praktika, pateisina nukrypimą nuo įprasto paveldėjimo įstatymo.

Todėl, nukrypstant nuo [Civilinio kodekso 815 straipsnio](#), kapinių sklypai niekada negali būti dalijami – jie perduodami paveldėtojams, kuriems jie priklauso kaip nuolatinė bendra nuosavybė (pranc. *indivision perpétuelle*). Kaip bendraturčiai paveldėtojai turi teisę būti palaidoti atitinkamame sklype, jame palaidoti savo šeimos narius ir nepritarti asmenų, kurie nėra sklypą įsigijusio asmens (pranc. *cessionnaire*) šeimos nariai, laidojimui.

Literatūrinis ir meninis turtas

[Intelektinės nuosavybės kodekso](#) (pranc. *code de la propriété intellectuelle*) L. 111-1 straipsnyje numatyta, kad autorių teisės (pranc. *droit d' auteur*) apima intelektualines ir moralines savybes (pvz., teisę atskleisti kūrinį, teisę priskirti kūrinį savo vardą, teisę į pagarbą kūrinį ir pan.) bei finansines savybes (pvz., teisę gauti kompensaciją už kūrinio atskleidimą).

Intelektinės nuosavybės kodekse pateiktos kelios specialios taisyklės, kuriomis nukrypstama nuo įprastų paveldėjimo tvarkos taisyklių siekiant apsaugoti autorių teises.

Pavyzdžiui, kalbant apie finansines savybes, [Intelektinės nuosavybės kodekso L.123-6 straipsnyje](#) nustatyta, kad gyvas likęs sutuoktinis turi specialų uzufuktą į bet kokią naudojimo teisę (pranc. *usufruit spécial sur le droit d'exploitation*), kuria autorius nepasinaudojo. Teisės komentatoriai mano, kad šis specialus uzufuktas „paaiškinamas prielaida, kad gyvas likęs sutuoktinis savo rūpestingumu prisidėjo prie intelektualinių kūrinių sukūrimui palankios aplinkos, dėl to yra teisėta šiam sutuoktiniui suteikti kompensaciją suteikiant teisę pasinaudoti šių kūrinių produktu.“ (Gimaldi, M., *Droit patrimonial de la famille*, Dalloz Action, 7-oji laida 2021/2022, Nr. 235.201).

Kalbant apie intelektualines ir moralines savybes, [Intelektinės nuosavybės kodekso L. 121-2 straipsnyje](#) numatyta, kad po autoriaus mirties teisę atskleisti autoriaus darbus po jo mirties turi vykdytojas (-ai) (pranc. *exécuteurs testamentaires*), kuriuos per savo gyvenimą paskyrė autorius. Jei vykdytojų nėra arba jie mirė, ši teisė skiriama tokia tvarka (jeigu autorius nenustatė kitaip): palikuonims, sutuoktiniui, dėl kurio nėra priimto galutinio teismo sprendimo dėl atskyrimo (pranc. *jugement passé en force de chose jugée de séparation de corps*) ir kuris nėra sudaręs naujos santuokos, įpėdiniams, išskyrus palikuonis, kurie paveldėjimu įgis visą palikimą arba jo dalį, ir universaliesiems testamentinės išskirtinės gavėjams (pranc. *légataires universels*) arba viso būsimo palikimo kaip dovanos gavėjams (pranc. *donataires*). Todėl šiame straipsnyje nurodytų asmenų tvarka skiriasi nuo numatytos [Civilinio kodekso 734 straipsnyje](#), kuriuo nustatoma tvarka, kuria mirusiojo įpėdiniai paveldi palikimą.

Žemės ūkio nuoma

Žemės ūkio nuoma (pranc. *bail rural*) yra savininko arba nuomotojo (pranc. *bailleur*) sutartis su nuomininku (pranc. *exploitant*) dėl žemės ūkio paskirties žemės arba pastatų nuomos mainais už nuomos mokestį. Taip žemė arba pastatai gali būti panaudoti žemės ūkio veiklai.

[Kaimo ir jūrų žvejybos kodekso](#) (pranc. *code rural et de la pêche maritime*) L. 411-34 straipsnyje numatytas principas, kad žemės ūkio nuoma tęsiama mirusiojo sutuoktinio, partnerio, su kuriuo jis buvo sudaręs civilinę partnerystę (pranc. *pacte civil de solidarité*), ir ūkyje dalyvavusių arba per penkerius metus iki mirties faktiškai jame dalyvavusių mirusiojo tiesiosios aukštutinės linijos giminaičių ir palikuonių naudai.

Ši konkreti taisyklė pagrindžiama specifiniu ūkininkavimo pobūdžiu. Ja nukrypstama nuo įprastos teisės šiais aspektais:

- šoninės giminytės linijos giminaičiai (t. y. broliai ir seserys), kurie yra mirusiojo įpėdiniai pagal įprastą paveldėjimo įstatymą, negali pasinaudoti teise į žemės ūkio nuomą;
- norėdami pasinaudoti teise į žemės ūkio nuomą Kaimo ir jūrų žvejybos kodekso L. 411-34 straipsnyje nurodyti asmenys turi būti faktiškai dalyvavę ūkyje iki jo savininko mirties.

Specialios poros namų apsaugos taisyklės

Nustatytos specialios taisyklės, kad sutuoktinis ar civilinis partneris negalėtų paveldėti poros namų kartu su kitais mirusiojo įpėdiniais. Šiomis taisyklėmis, kurios nustatytos dėl šeimyninio namų pobūdžio, siekiama išsaugoti mirusiojo sutuoktinio arba, gyvenamosios vietos nuomos (pranc. *baux d' habitation*) atveju, civilinio partnerio gyvenamąją aplinką.

[Civilinio kodekso 1751 straipsnyje](#) nustatytas bendro būsto nuomos (pranc. *cotitularité*) principas, *susijęs su gyvenamosios vietos nuoma*. Jame numatyta, kad „teisė į patalpų, kurios nėra nei profesionalaus, nei komercinio pobūdžio ir kurias abu sutuoktiniai faktiškai naudoja kaip savo gyvenamąją vietą, nuomą nepriklausomai nuo sutuoktinių turto režimo ir nepaisant bet kokio susitarimo, kuriuo numatoma priešingai, net jei nuoma buvo sudaryta prieš sudarant santuoką ar civilinę partnerystę, jeigu partneriai kartu to prašo, laikoma priklausančia abiem sutuoktiniams arba civiliniams partneriams.“

Šio straipsnio paskutinėje pastraipoje nurodyta, kad „vieno iš sutuoktinių ar civilinių partnerių mirties atveju gyvas likęs sutuoktinis arba civilinis partneris ir kartu toje vietoje pagal nuomos sutartį gyvenantis asmuo turi išimtinę teisę į šią nuomą, išskyrus atvejus, kai jis aiškiai to atsisako.“

Jeigu namai bendrai priklauso sutuoktiniams arba priklauso mirusiam sutuoktiniui, [Civilinio kodekso 764 straipsnyje](#) numatyta, kad sutuoktinis, kuris turi teisę paveldėti ir kuris mirties metu faktiškai gyveno tuose namuose kaip pagrindinėje gyvenamojoje vietoje, turi teisę iki mirties gyventi (pranc. *droit d'habitation*) tuose namuose ir teisę naudotis baldais (pranc. *droit d'usage sur le mobilier*). Kitaip nei pagal gyvenamosios vietos nuomai taikomą taisyklę, ši išimtis taikoma tik susituokusioms poroms (o ne civilinę partnerystę sudariusioms poroms).

2. Specialios padalijimo taisyklės – priskyrimo pirmenybė

Palikimo padalijimas yra paskutinis paveldėjimo susitarimo etapas. Juo užbaigiama bendroji nuosavybė, nes jo metu kiekvienam įpėdiniui priskiriamos individualios teisės į turtą, sudarantį padalintą palikimą.

Norint padalyti palikimą iš esmės reikia jį suskirstyti į tiek dalių, kiek yra paveldėtojų, bendrai turinčių teisę į jo dalį ([Civilinio kodekso 827 straipsnis](#)). Iš esmės visos dalys yra vienodos vertės. Jeigu dėl palikimo sudėties vienodos vertės dalių nustatyti neįmanoma, skirtumas kompensuojamas atliekant mokėjimą siekiant šias dalis suvienodinti (pranc. *soulte*) ([Civilinio kodekso 826 straipsnis](#)).

[Civilinio kodekso 830 straipsnyje](#) nurodyta, kad priskiriant ir sudarant šias dalis reikėtų stengtis neskaityti ūkio vienetų ir kitų turto rinkinių, kurių skaidymas lemtų jų vertės sumažėjimą.

Bendrieji paveldėtojai gali sutarti, kaip paskirstyti kiekvieną dalį. Jei jie sutarimo nesudaro, dalys priskiriamos atsitiktine tvarka.

Tačiau daliai turto atsitiktinis priskyrimas gali būti netaikomas – tokiu atveju jis pirmiausia priskiriamas įpėdiniui. Todėl taisyklėse numatyta, kad gyvas likęs sutuoktinis arba bet kuris bendras įpėdinis gali prašyti, jog jam būtų teikiama pirmenybė priskiriant (pranc. *attribution préférentielle*) šį turtą:

- bet kurią žemės ūkio, komercinę, pramonės, amatų ar profesinę įmonę, kurioje jie faktiškai dalyvauja arba yra dalyvavę ([Civilinio kodekso 831 straipsnis](#)). Ši priskyrimo pirmenybė pagal įstatymą taikoma bet kuriam ūkiui, kurio paviršiaus plotas neviršija Valstybės Tarybos dekretu nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai teismas nurodo jį palikti priskirtą bendrajai nuosavybei ([Civilinio kodekso 832 straipsnis](#)). Tai priklauso nuo teismo, kuris sprendžia dėl bylos esmės kitose bylose, galutinio sprendimo;
- patalpų, kuriomis jis faktiškai naudojasi kaip gyvenamąją vietą, jei jis jose gyveno mirties metu, ir joje esančių baldų, taip pat mirusiojo transporto priemonės, jeigu jam ji reikalinga jo kasdieniams poreikiams tenkinti, nuosavybę arba teisę į jų nuomą ([Civilinio kodekso 831 straipsnio 2 dalies 1 punktas](#)). Ši priskyrimo pirmenybė taikoma pagal įstatymą ([Civilinio kodekso 831 straipsnio 3 dalis](#));
- verslo patalpų, kurios faktiškai naudojamos jam vykdant veiklą, taip pat šiai veiklai reikalingų kilnojamųjų daiktų nuosavybę arba jų nuomą ([Civilinio kodekso 831\(2\)\(2\) straipsnis](#)). Ši priskyrimo pirmenybė priklauso nuo teismo, kuris sprendžia dėl bylos esmės kitose bylose, galutinio sprendimo;
- visus kilnojamuosius daiktus, būtinus siekiant naudoti žemės ūkio paskirties turtą (pranc. *exploitation d'un bien rural*), kuriame mirusysis ūkininkavo kaip ūkio savininkas arba nuomininkas, jeigu nuoma tęsiama prašančiojo asmens naudai arba jeigu prašančiajam asmeniui suteikiama nauja nuoma ([Civilinio kodekso 831 straipsnio 2 dalies 3 punktas](#)). Ši priskyrimo pirmenybė priklauso nuo teismo, kuris sprendžia dėl bylos esmės kitose bylose, galutinio sprendimo.

Visais atvejais, net jei priskyrimo pirmenybė taikoma pagal įstatymą, ji niekada nėra taikoma automatiškai. Tai reiškia, kad jos visada turi paprašyti gyvas likęs sutuoktinis arba įpėdinis, kuris nori ja pasinaudoti.

2 Ar pagal šios valstybės narės teisę šios specialios normos minėto turto paveldėjimui yra taikomos nepriklausomai nuo paveldėjimui taikytinos teisės?

Iš paveldėjimo tvarkos taisyklių, kuriomis nukrypstama nuo pirmiau nurodytos įprastos teisės, tik dvi taikomos neatsižvelgiant į paveldėjimui taikomą teisę:

- priskyrimo pirmenybės taisyklės. Kasacinis teismas (pranc. *Cour de cassation*) nusprendė, kad „priskyrimo pirmenybės taisyklės dėl savo ekonominės ir socialinės paskirties yra viršesnės už privalomąsias nuostatas, kurias siekiama taikyti pagal vietas, kurioje yra nekilnojamasis turtas, teisę.“ (1-ajam Civilinių bylų skyriui 2012 m. spalio 10 d. pateiktas skundas Nr. 11-18.345, paskelbtas Biuletenyje);
- autorių moralinių teisių taisyklės (pranc. *droit moral des auteurs*). Kasacinis teismas nurodė, kad „taisyklės, kuriomis numatoma, kad asmuo, Prancūzijoje esantis literatūros ar meno kūrinio autorius, gali naudotis jo naudai taikoma moraline teise, yra privalomi įstatymai.“ (1-ajam Civilinių bylų skyriui 1991 m. gegužės 28 d. pateiktas skundas Nr. 89-19.522 ir 89-19.725, paskelbtas Biuletenyje).

3 Ar pagal šios valstybės narės teisę yra nustatytos specialios procedūros, kuriomis užtikrinamas minėtų specialių normų laikymasis?

Pagal nacionalinę teisę nenumatyta specialių procedūrų, skirtų užtikrinti pirmiau minėtų specialiųjų nuostatų laikymąsi.

■ Paskutinis naujinimas: 20/11/2025

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.